

Durmuş Hocaođlu

Kendini Bilmeye ve Kendi Üzerine Düşünmeye Dâir

Türkh Haber., Yıl: 1., Sayı: 033., 25.11.2002-01.12.2002 (Pztsi-Pazar)., s.06

Durmuş Hocaođlu, *Türkh Haber* Yazıları Sıra No: 32

Künye:

- Hocaođlu, Durmuş., “Kendini Bilmeye ve Kendi Üzerine Düşünmeye Dâir”., *Türkh Haber.*, Yıl: 1., Sayı: 033., 25.11.2002-01.12.2002 (Pztsi-Pazar)., s.06

TÜRKHABER

“Kendini bilme”, herşeyin başıdır; herşeyin başı! Bunun için değil midir ki, hakkı ve hakîkati müdafaa ettiği için 517 kişilik jüri tarafından îdama gönderilen Socrates “kendini bil!” (gnosis ipse!) ve koca Yûnus “sen seni bil, sen seni” demiştir ve dahi bunun için değil midir ki İki Cihan padişâhı, Nebîler Başbuğu, Efendimiz Muhammed Mustafâ - salât ve selâm O’na olsun - “kendini bilmeyen Rabbini bil(e)mez” (*men a’refe nefsehu feqad a’refe rabbehu*) buyurmuştur?

“Kendini bilme”, herşeyin başı; öyle ki, Yerleri Göklere direksiz tutturana, Yaratan ve Yok Eden Hâlık-ı Zülcelâl, “kendini bilme” kaabiliyeti vermediklerine kendi ulûhiyetini bilmekle mükellef tutma şerefini bahşetmemiştir.

İmdi, mâdem ki, “kendini bilmeyen” Rabbini bil(e)mez, öyleyse başkasını dahi bilemez. Ve yine mâdem ki bilmeyen bildiremez, bu demektir ki, kendini bilmeyen başkasını da bildiremez.

Lâkin, “kendini bilme”, “kendi üzerine düşünme” ile olur; şu hâlde, kendi üzerine düşün(e)meyen kendini bilemez; kendini bil(e)meyen başkasını da bilemez; bil(e)meyen bildiremeyeceğine binâen, kendi üzerine düşün(e)meyen, başkası üzerine de düşünemez; ve kezâlik, düşün(e)meyen hüküm de ver(e)meyeceğine binâen, kendi üzerine düşün(e)meyen, başkası üzerine hüküm de veremez; vermemelidir, böyle bir hakkı yoktur.

★★★

Son birkaç haftadır herkesin dikkatini çektiğinden emînim: Medya’ya yansıdığı kadarıyla, seçimlerin galiplerinin de mağlûplarının tatminkâr analizler yaptıkları pek söylenemez. Kendi aralarındaki tartışmaları bilemiyorum, belki de hiçbir zaman bilemeyeceğim - doğrusu ilgimi de çekmiyor; ben açık tartışmaya iltifat ederim -; ancak, bugüne kadar yap(a)madıklarını bugünden sonra yapabileceklerini de pek muhtemel görmediğimi söylemeliyim. Yâni doğrusu, pek ümidvâr değilim; çünkü kendi üzerlerine düşünmeden başkaları üzerine düşünmeye, çünkü kendi üzerlerine hükmetmeden başkaları üzerine hükmetmeye çalışandan hayır çıkmaz.

★★★

Diğerlerini şimdilik bir tarafa bırakarak bilhassa bahse mevzû etmek istediğim, “milliyetçilik”i açıkça manfeste edilmiş Siyâsî Archimedes Noktası olarak tercîh eden entellektüellerde ve birbirleriyle aralarında kan dâvâsı varmışçasına ayırık durmaya gösteren MHP ve BBP câmiasında, bütün tazammun ve şumûlü ile önce kendisi üzerine düşünmenin mahsûlü, Kamuoyu’na mâl edilmiş bir kritiğe pek rastlayabilmiş değilim; belki de hiçbir nüfûz etme imkânım olamayacak olan kapalı devre tartışmaları ve sonuçlarını “ulaşılamaz” olduğu müddetçe, *üzerinde konuşulması mümkün olmayan metafizik önermeler* grubuna dahil edip üzerinde konuşulabilir hâle gelinceye dek muvakkaten yok sayarak alâmeleinnâs olanlarını göz önüne aldığım, medhal kısmında dercetmiş olduğum prensiplerin alenen çiğnenmekte olduğunu söyleyebilirim.... çok yazık!

★★★

İmdi; bundan bir önceki yazımda vermiş olduğum “hakketmek kayıt ve şartıyla, Ben’i referans vererek *Ben diyorum ki, Ben demiştim ki* diye konuşmak, bir düşünce adamının hakkıdır ve hattâ fazîfesidir” hükmünü nâcizâne kendimde tatbîk etme salâhiyetim olduğumu farzederek, “Ben demiştim diyelim ve ilerisi için de “ben demiştim ki...” diyeceklerimizi şimdiden hazırlayalım; hakk ve hakîkatin tekelimizde olmadığını ve hattâ iddialarımızın külliyan yanlışlanabileceğini dahi göze alarak, ihtiyâtı elden bırakmadan ve kendimizi varlığın merkezine koymadan...” diyorum ve daha önce dediklerimden ikisinden iktibasta bulunuyorum.

I

Türk Milliyetçiliği’nin En Mühim İhtiyacı: Öz-Eleştiri

[*Türk Yurdu.*, Sayı: 139-140-141., Mart-Nisan-Mayıs 1999., Ankara., s.95-100]

“Eleştiri”, ya da ‘tenkid’, yâhut ‘kritik’, piyasa malı naylon entellektüellerin anladığı ve tatbîk ettiğinin aksine, ‘saldırmak’, ‘karalamak’, ‘çamur atmak’ değildir; ‘tenkid’, Arapça’da ‘yoklamak, kontrol etmek’ anlamındaki ‘nekade’den (nun-qaf-dal), ‘kritik’ ise, Yunanca ‘hüküm verme’ anlamındaki ‘krenein’den gelmektedir.../... ki, buna göre, “eleştiri”, yâni “tenkid/kritik”in bir terim olarak şu anlama geldiğini söyleyebiliriz: “Bir şey hakkında bir değer atfetme, onu yoklama, kontrol etme, yanlışlıklardan temizleme ve hakkında hüküm verme”. (Kant’ın en büyük eserinin adının niçin “Teorik Aklın Tenkidi” olduğu düşünülmelidir)

Şu hâlde, bir şeyin tenkidi, evvelen o şeye bir ‘değer atfetmek’, sâniyen o şeyi yoklamak, hatâsını-sevâbını kontrol etmek, yanlışlıklarından arındırmak, temizlemek, o şey hakkındaki hakîkat ne ise onu olduğu gibi ortaya koymak demektir. Ve sâlisen şu da demektir: “Tenkid edilen şey şayet gayri kaabili tashîh ise iptal etmek, kaabili tashih ise tashîh etmek, hak ve hakîkate doğru değiştirmek, tekâmül ettirmek, ilerletmek, mükemmelleştirmek.”

Beri yandan, hem en ziyade tashih ve tekâmül ettirmemiz, mükemmelleştirmemiz, geliştirmemiz îcap eden ve hem de buna en iyi derecede muvaffak olabileceğimiz obje ise bizzat yine kendimizdir. O halde, en ihlâslı, en mükemmel ve en ciddî, hattâ en ağır tenkidlerimizi yöneltmemiz îcap eden de, bizzat kendimizden başkası olmamalıdır. Üstelik, siyâset noktai nazarından limit halde en kötü ihtimâl ile, başkalarını değiştirebilme şans ve ihtimâlimizin sıfır olduğu farzolunarak yola çıkılması her zamanda ve her zeminde en mükemmel bir metod düstûru olarak şâyânı tavsiyedir.

Netice-i kelâm olarak, diyebiliriz ki: Öz-eleştiri her zaman için fevkalhad elzemdir ve mühimdir.

Lâkin bir hususu da hemen eklemeliyiz: Cemiyetimizin entellektüel hayatının her safhasında eleştirinin çok az bilinmesine mukabil öz-eleştiri hemen-hemen hiç bilinmemektedir. Bâhusus, bugüne kadar “**bizim câmia**”da ise böyle birşeye hiç teşebbüs edilmemiş olduğunu söyleyebiliriz./...

II

Milliyetçiliği Sorgulamak

[*Muhaliif*, Yıl: 1., Sayı: 12., 07.04.2000-13.04.2000]

.../

Evet dostlar; şahsen bu suâli fevkalâde mühimsiyorum: “**Biz nerede yanlışlık yaptık?**”

Ancak, böyle bir suâlin üzerinde durmak, herşeyden önce, şu başlangıç noktasını bir aksiyom (müteârif, belit) olarak kabul etmeyi gerekli kılmaktadır: Biz, yâni evvelen umûmi mânada Türk Devleti, dar ve husûsî mânada ise Biz Türk Milliyetçileri ciddî yanlışlıklar yaptık ve el’ân dahi bu yanlışlıklarda musırrâne devam etmekteyiz. Böyle bir tartışmaya başlamak bu aksiyomu gerekli kılmaktadır; aksi halde tartışmanın hiçbir anlamı kalmayacaktır. Bu çıkış noktasını, aksiyomu, diğer bir tâbirle, “Archimedes Noktası”nı reddedenler ile bu babda bir müzâkere yapılamaz; öyleleri ile vâki’ olacak fikir tartışması, başka bir mecrâya, önce bu aksiyomların tartışmasına gidecektir. Zîra, yanlışlığın düzeltilmesi, öncelikle, ortada bir yanlışlığın bulunduğunu kabûl etmeyi gerekli kılar.

Kanâatime nazaran, Türk Milliyetçileri ve Türk Milliyetçiliği stratejik önemi hâiz birçok hususta çok ciddî hatâlar yapmışlardır. Bunları, âdetim olduğu üzere, numaralandırarak sıralamak istiyorum:

- 1: Türk Milliyetçiliği’nin modern zamanlarda ortaya çıkışı ârizî bir hâdisedir; O, modern mânasıyla ele alındığı takdirde, geç doğmuş bir milliyetçiliktir.
- 2: Geç doğmanın yanında, sıhatsız bir şekilde doğmuştur; doğumu îtibâriyle aksiyoner değil reaksiyoner, tepkici bir milliyetçilik olmuştur.
- 3: Bu doğuş karakteristiği O’nun bütün hayatı boyunca hemen-hemen hiç değişmemiş, kaahir ekseriyeti îtibâriyle bir tepkici milliyetçilik olarak kalmıştır.
- 4: Bu karakteristik özelliği, Türk Milliyetçiliği’nin sürekli olarak **tedâfûi** (savunmacı) bir stratejiye sâhip olması gibi bir netîceye yol açmıştır.

5: Bunun yanında, Türk Milliyetçiliği ciddî bir biçimde **Metod** ve **Felsefe** problemi ile de mâlûl olmuştur ve bu devam etmektedir. Konunun bâzı bakımlardan en mühim yanı da burası olsa gerektir. Zira, **Metod**, hakîkate ve doğruya vâdî olan yolların bütünüdür; hâl böyle olunca, yanlış yoldan doğru sonuca ulaşamayacağı da kendiliğinden anlaşılır bir husus olacaktır. **Felsefe**’ye gelince; ona karşı duyarsızlığın ve iticiliğin egemen olduğu; Felsefe’yi, yerine göre, lüzumsuz bir entellektüel gevezelik, yerine göre de insanın elinden îmânını alan şeytânî bir vesvese makinası; felsefeciyi ise bir işe yaramayan fikirleri ile insanların zihinlerini iğtîşâse sevk eden, sapkın, geveze, kendini beğenmiş, toplumdan kopuk ukalâ entellektüel addeden ve bu garip fikirlerin asırlardan beri zihinlere bir zift yapıştığı bir cemiyette onun lüzûmunu anlatmak o kadar kolay görünmemektedir; ama herşeye rağmen yine de uğraşmaya değer.

İmdi; metodu ve felsefesi olmayan böyle bir milliyetçilik, zâten çok zorlayan şartların ve doğumundan gelen ve yakasını bırakmayan problemlerin de etkisiyle, ister-istemez hemen **siyâsî bir aksiyon** hâline dönüşmek durumunda kalmıştır; daha sahîh bir ifâde ile,

bidâyetinden beri sâhip bulunduğu siyâsî hâlini devam ettirmiştir. Vâkıa, üç yıl kadar önce, Türk Yurdu'nun Alparslan Türkeş'in vefâtı münâsebetiyle neşrettiği özel sayısında yayınlamış olduğum “**Alparslan Türkeş ve Ülkücülük**” başlıklı yazımda da müdâfaa ettiğim gibi, [Bkz: *Türk Yurdu*; Dosya Başlığı: “Alparslan Türkeş” (Özel Sayı); 7. Devre, Cilt: 17 (49), Sayı: 118 (479)., s.12-15] Milliyetçilik idesinin siyâsîleşmesi temel bir prensip olarak elbette yanlış değildir ve hattâ faydalı birçok yanı da vardır; siyâsetsiz ve saf platonik bir entellektüel milliyetçilik de başka bir ciddî handicap olacaktır. Ancak, Milliyetçilik akımının bütünüyle siyâsete kilitlenmesi, kötü bir netîce hâsıl etmiştir: Türk Milliyetçiliği tehlikeli ve zararlı bir şekilde partilileşmiştir; bu sûretle “**parti-bağımlı**” bir karakter kazanmış, ve bu karakteri yukarıda sıraladığımız diğer nitelikleriyle de birleşmek sûretiyle, Milliyetçilik ile alâkalı bütün hususlarda doğruları tekeline almış olan, otoriteryen ve tabiatıyla entellektüel bir nitelik taşımayan; felsefî bir zemîne oturmayan, ciddî ve ağır eleştirilere karşı kapalı ve duyarsız bir keyfiyet kazanmıştır.

6: Bunun sonucu olarak, karşılaşılan kötü bir âkıbet, Türk Milliyetçiliği'nin **savunma refleksleri ile hareket eder** bir hâle, ve belki de en kötüsü, istisnâî haller hâric, büyük nisbette, karşıtlarına endekslenen ve karşıtlarından beslenen; rakipleri, hasımları ve düşmanları ile ayakta duran bir harekete dönüşmüş olmasıdır.

7: Ve yine, aynı sebeplerden dolayı ve aynı gelişim çizgisinin bir ürünü olarak, Türk Milliyetçiliği, Devlet karşısında eleştirel bir vaziyet alamamış; en fazla değer verilen bir varlık olmasına rağmen Devlet hakkında hiçbir ciddî fikir üretmemiş ve bu da onu, sâdece Millet'in mevcûdiyetinin en üstün te'mînâtı ve binnetîce, her ne bahasına olursa varlığının savunulması bir nâmus borcu olan, bir varlık olarak yeryüzündeki tüm beşerî varlıkların tartışılmaz derecede en üstünü bulunan Devlet'in hükmî şahsiyetini ve fizikî varlığını değil, ama onunla birlikte her zaman için tartışmaya açık ve hattâ tartışılması zarûri olan Yönetim Tarzları'nın, diğer adıyla Sistem'in de - zaman zaman aksi iddia edilse dahi - müdâfaasını üstlenmek ve onunla eklemlenmek gibi tasvîb edilmesi mümkün olmayan bir konuma dahi gelebilmiştir. Ve yine, Devlet'in, savunulurken aynı zamanda eleştirilebileceği dikkate alınmamış; bu da bir yandan Devlet eleştirmenliğinin milliyetçilerin elinden çıkmasına ve yanlış istikametlere çekilmesine de sebebiyet vermiş olduğu gibi, diğer yandan da Devlet'in mükemmelleştirilmesinde mutlaka sâhip bulunması gereken rollerinin çok tahdîd edilmesine yol açmıştır.

8: Metod zaafiyeti, felsefesizlik, entellektüel yetmezlik, Türk Milliyetçiliği'nin ufkunu daraltmış ve onu sıradanlaştırmıştır.

Bu sıradanlaşmanın birçok emâresinden birisi günümüzde son derece hayatî ehemmiyeti hâiz birçok entellektüel problem alanlarında milliyetçilerin havlu atmasıdır. Bunların bir kısmına kısa bir özet hâlinde, bundan bir yıl kadar evvel, Türk Yurdu'nda temas etmişim [Bkz: “Türk Milliyetçiliği'nin En Mühim İhtiyacı: Öz-Eleştiri”; Türk Yurdu, Mart-Nisan-Mayıs 1999]. Bu vesîleyle, burada dercetmiş olduğum hususları, ilgilenen olursa el-yevm tartışmaya hazır olduğumu bir kere daha bildirmeyi bir görev addetmekteyim.

İşbu sıradanlaşmanın elim netîcelerinden bir başkası ise, Sovyetler'in çöküşünden sonra kısmen de olsa hürriyetlerine ve istiklâllerine kavuşan “Dış Türkler” konusunda Milliyetçiliğin trajik başarısızlığıdır. Bizim gençlik yıllarımızı süsleyen en çıldırtıcı, en şâsaalı, en büyük, en göz kamaştırıcı, en başta gelen hayallerimizden birisi, hiç kuşkusuz, o zamanlar “Esir Türkler” olarak adlandırdığımız Dış Türkler'in hürriyet ve istiklâlleri olmuştur. Fakat heyhat! Bugün bu ülkeler ve bu insanlar artık — hep ihtiyatla konuşuyorum, “kısmen” de olsa — hür ve müstakîldirler; ama Türk Milliyetçiliği'nin dilleri boğazlarına kaçmıştır. Ortaya konan ürün, iddialara nisbetle, bir “hiç”tir; bir “hiç”. Ve dahi bir komedidir; tıpkı, şunun gibi: Bir genç düşününüz ki, senelerce aşkından deli-dîvâne olduğu, Mecnûn gibi çöllere düştüğü, Ferhad gibi dağları deldiği sevdalısı, yavuklusu, bir sabah kapısını çalan Hızır Aleyhisselâm tarafından elinden tutulup getiriliyor ve, “haydi bakalım delikanlı; işte bütün ömrün boyunca vuslatını dilediğin büyük aşkın burada; görelim bakalım nice eylersin” denerek bırakıldığında,

bizim zavallı kahramanımızın dilleri tutulmuş olsun! Evet; maalesef hakikat bundan ibârettir. Tarih, bundan önce sözünü ettiğimiz “kırılma” — veya “makas değiştirme — noktasında, aşkımızı kapıya bıraktı; ama bizim dillerimiz tutuldu! Niçin mi? Bence sebebini anlamak zor değil: O zavallı şaşkın âşık için aşk bir romantizmdir; gerçeklerden kopuk, kendi kurduğu hayalhânesinde yeşertip büyüttüğü hülyâlı bir romantizm! Mâşûku ile o güne kadar doğru-düzgün konuşmamıştır bile; onu tanımamaktadır; ne huyundan haberi bardır, ne suyundan; onun kendisini sevip-sevmediğinden, başka sevdalısı, paralı, ya da belâlısı bulunup-bulunmadığından bile bîhaberdir; ayakları eğri mi, ağzı kokar mı, konuşurken pot kırar mı, hiç aklına gelmemiştir bunları tefekkür, tahkik ve tedkik etmek. Üstelik çok da toydur garibim: Nasıl îlan-ı aşk edilir, onu bile bilmemektedir. Daha da kötüsü: Hayat hakkında iler-tutar hiçbir ciddî bilgisi ve tecrübesi de yoktur: Vuslat tahakkuk ettiği takdirde, bir ev, bir yuva, bir aile nasıl kurulur ve nasıl yaşatılır, ekmeğin tânesi, soğanın kilosu kaçadır; bunları hiç akli etmemiştir; hiç bir zaman bunların bir mesele olabileceğini düşünmemiştir. Kız kapıda, şaşkaloz âşıkın dilleri tutulmuş, ayakları dolaşmış; öylece bakıyor! İyi de, Hızır fazla beklemez; alır da giderir; giderse de bir daha yâ kısmet!

İşte vaziyet böyle! Bizim neslimiz için Orta-Asya, sihirli ve kutsal bir yerdî. Biz, orayı teknik, ilmî ve felsefî eserlerden değil, “Bozkurtlar”dan, bize, medenî dünyayı yağmalayan, çapul ile geçinen, Çin’e akın yapmadığında aç kalan insanları Eski Türkler diye yücelten bu câzibeli kitaptan tanıyorduk; daha doğrusu tanıyamıyorduk, kendimize bu fantastik roman gibi bir sanal dünya kurmuştuk; herbir ferdi bir Kürşad Tekin olan bir sanal dünya. Şimdi rüya bitti ve gerçek buz gibi soğuk ve sert bir step rüzgârı gibi suratımıza çarptı.

Gece bitti, Mehtab sona erdi, Güneş doğdu ve bir hakikat ile karşılaştık. Ah hakikat! Sen ne kadar zâlimsin! Yıktın bütün rüyalarımızı. İlk yıkılan hayal şatolarımızdan birisi, Orta-Asya’lı kardeşlerimizin, kendilerine “Türk” demeyişleri olmuştu; bunu diğerleri tâkip etti./...

★ ★ ★

Bu yazının çok karamsar olduğunu düşünebilirsiniz; ama hayır; asla! Gelecek için ümitli olmak noktasında kendimi hiç geriye çekmek istemiyorum. Gelecek bizim elimizde; ve henüz Hızır kapıdan gitmiş değil!

★ ★ ★

Bu yazı, bir tartışma açma dâvetiyesidir; ilgi duyan olursa.
Acaba ümitli olmaya devam etmeli miyim?

★ ★ ★

İktibaslarım burada nihâyete eriyor; ama devâmı gelecektir.

